

ZGODNJA DANICA.

Katolški cerkveni list.

Odgovorni vrednik in založnik: **Dr. Janez Kr. Pogačar.**

№. 44.

V Četertik 1. Listopada.

1849.

Od vsih Svetnikov.

(Iz latinskiga.)

Usmili, Kriste, svojih se,
Ki milosti Očetove
Per tronu tvojim presvitlim
Deviška Mati prosí jim.

In trume ve zveličane,
V devet versta razločene!
Kar zdanjih in prihodnjih več
Je zlegov, odvzamite preč.

S preroki vred aposteljni!
Per ojstrimu sodniku vi
Sprosite odpušenje nam
Resnično stertim grešnikom.

V rudeče vi oblečeni
V plačilo tam marterniki!
Vi spoznavenci v belo spet!
Nas ptuje klič'ite v boljši svet.

In čisti kolobar devic!
In kar pušava je dušic
Poslala gor v svitlo nebo
Prestavite nas v selo to.

Odpravite neverni rod
Vi preč od mej keršanskih tod;
De vodil bode en pastir
Edino čedo v večni mir.

Bogu Očetu čast naj bo,
In Sinu edinimu tako
In svet'mu Duhu tako zdaj,
Ko vsaki čas, in vekomaj.

Izlaganje Lauretanskih litanij

k časti in hvali presvete in brez madeža Device
Marije, Matere božje.

Vrod.

Zgodnja Danica je lepa, svitla, pred vsimi drugimi bolj vidna zvezda, ki na juternim nebu nekoliko pred soncam izhaja, nam prihod svitlejiga sonca in rojstvo beliga dneva napoveduje. Kakor z zlato zarjo ogernjena nam primiglja na nebu, in tolaži tiste, kterim je noč predolga.

Tudi ta slovenski cerkveni časopis nosi naslov: „Zgodnja Danica“. Zakaj li? — Bog je življenje in luč, pa tudi vir vsiga življenja in vse luči. Od sveta pa pravi s. pismo, de *sedi v temi in smertni senci*. (Luk. 1, 79.) V temi in smertni senci sedeti se pa pravi: v pozabljenji spoznanja božje ljubezni tičati, v nevednosti, kar Boga in večno zveličanje zadene, tavati; v grehu, slepoti in revšini živeti. Le luč praviga nauka, luč gnade, luč pravice in veselja v sv. Duhu, ktero je Kristus na svet prinesel, razsvetli to temo in smertno senco. Zakaj le on je Bog od Boga, luč od luči, pravi Bog od praviga Boga. In naj neverni modrijani sedanjih časov vpijejo širokoustno kolikor hočejo, de le njih luč, ktero svetu peržigajo, bo vso temo razjasnila, in de je sveta katolška cerkev temnica, ktera temo hrani in razšira; je vender le to resnično, de vsak zmiram bolj globoko v temo in smertno senco zabrede, kolikanj dalej se od Kri-

H.

stusa, ki je prava luč sveta, ali kar je vse eno, od katoliške cerkve loči in odtegne. Zakaj Kristus se živi, uči, razsvitljuje in posvečuje v sveti katoliški cerkvi; le ona hrani in uči čisto in nepoplačeno resnico, katero je Kristus na svet prinesel.

Pa vsa luč, katero katoliška cerkev po svetu razšira, je le svetloba zgodnje danice, nje resnica le na pravi dan pripravlja, ga le napoveduje; zakaj popolnoma dan še le tamkej gori seje, v večnosti se še le Bog svojim zvoljenim popolnoma razodene in vzivati da. Od tistiga dneva govori s. apostel Pavel, ko pravi: „Zdaj le nekoliko spoznamo, in nekoliko prerokujemo. Kader pa pride, kar je popolnoma, (t. j. popolnoma stan v večnosti), bo ahalo, kar je le nekoliko. Zdaj vidimo le kakor v eni megli; takrat bomo pa vidili od oblicja do oblicja. Zdaj jest le nekoliko spoznam, takrat bom pa spoznal, kakor sim bil sam spoznan“. I. Kor. 13, 9. 10. 12.

Ker je namen tega slovenskiga cerkveniga časopisa, podučevati in poterdovati v veri, v nemati h keršanski popolnosti, in skazovati velikost in lepoto katoliške cerkve, ter razodevati prečudne potebožje previdnosti, zato je njegov naslov prav permirjeno „Zgodnja Danica“ izvoljen bil.

Pa tudi Marija, mati Jezusova, bo od katoliške cerkve zgodnja danica imenovana. Pred rojstvom Kristusovim je bila namreč temna noč malikvanja in zmot, tema vsih hudobij na svetu. Kader je pa Marija rojena bila, tedej je izhajala zgodnja danica, ktera je svetu napovedovala, de bo luč resnice kmalo zasvetila, dan milosti kmalo napočil, in sonce pravice kmalo izhajalo, ter vso temo sveta pregnalo. Zgodnja danica bo pa ona tudi zato imenovana, ker grešnikom, kateri sedijo v temnicah grehov in zmot, peržge luč nebeske svetlobe, luč božje gnade. Zakaj na njeno priprošnjo per Bogu je že brez števila veliko grešnikov gnado praviga spoznanja svojih grehov, praviga kesanja in njih odkritosereniga obtoženja, in resnično voljo in terdno moč se poboljšati, in za naprej po keršansko živeti, zadobilo. „Tako napoči per njih dan in zgodnja danica v njih sercih gori pride“. II. Petr. 1, 19. Bog razsvitli njih serca. II. Kor. 4, 6.

Zgodnja danica zvezda — katoliška cerkev — letá cerkveni časopis — in Marija devica so si tedej v tim podobni, de svetlobo razširjujejo, popolnoma luč sonca, ktera ima kmalo za njimi priti, pa oznanujejo in napovedujejo. Zatorej je permerjeno timu časopisu podoba Marije, zgodnje danice, nebes kraljice, češene od angelov, predpostavljena, in ta časopis pod njeno varstvo postavljen. Permerjeno pernese pa tudi ravno „Zgodnja danica“ braveam razlaganje tiste molitve, v kateri katoliška cerkev ob kratkim vse vkupej združi, karkoli so

kdaj sveti cerkveni očetje in pobožni učeni ki od božje matere svetiga in častivniga mislili, izrekli in pisali; namreč razlaganje lavretanskih litanij. Velikrat se te litanije po cerkvah in po hišah od katoliških kristjanov molijo ali pojó; pa prav veliko ljudi nekterih imen Marije device v tih litanijah clo nič ne razumé. In vender smo po nauku Zveličarja dolžni, v duhu moliti, to je zastopiti, kar molimo.

Lavretanske litanije.

Beseda „litanije“ je greška beseda, in pomeni ponižne prošnje, ktere v slovesnih procesjah, z očitnimi molitvami in postam združenih, obstojijo. V katoliški cerkvi se dvojne litanije, imenovane velike in male litanije, praznično obhajajo; velike litanije na dan s. Marka evangelista, od papeža Gregorja Velkiga proti koncu šestiga stoletja, in male tri dni pred Kristusovim vnebohodam od s. Mamerta, škofa mesta Vienne na Francoskim v letu 469. p. Kr. vpeljane in kmalo po vsi katoliški cerkvi razširjene. Vender pa se ne sme misliti, de tacih očitnih prošnj ali litanij pred s. Mamertam in s. Gregorjem Velikim ni bilo. Pravi vpeljavec litanij je Bog sam; zakaj Bog sam je že po preroku Joelu 2, 15. očitne prošnje in litanije napovedal s temi besedami: „Trobite s trobento na Sionu, napovejte post, sklicite zbiralise, spravite vkupej ljudstvo, posrečujte sosesko“. In po Jozuetu jo Bog duhovnam zapovedal okoli mesta Jeriho s skrinjo zaveze iti: „Naj vzamejo duhovni sedem trobent, s kterimi se v svetim letu trobi, in najpred skrinjo zaveze gredó; in pojdete sedemkrat okoli mesta, in duhovni bodo s trobentami trobili“. Joz. 6, 4. Očitne prošnje ali litanije so tedej že v stari zavezi, pa tudi precej v začetku keršanstva bile, kar nam cerkvene zgodovine dovolj spričujejo. Cerkev je po tih očitnih prošnjah preobilniga sadu in prida zadobila; po njih so zadobili kristjanje ob času preganjanja tolažbo: po njih so bili dolgi nali vi dežja, žitnimu polju tolikanj škodljivi, potresi zemlje, grozovitni strahovi odvernjani, kuge dušne in telesne pregnane; lakoti, suši, vojskam in oblegi sovražnikov konec storjen; obilnost sadu in rodovitnost zemlje sprošena; in veliko drugih zlegov odvernenih in dobrot dodeljenih.

Kdo je litanije presvete Marije device Lavretanske vpeljal?

Te litanije niso ravno tako zlo stare, vender s splošno rabo katoliške cerkve in z veljavo papežev že davnej poterjene. Kdo pa de jih je vpeljal, ali prvi znašel, iz zgodovine ni znano. Mogel je kak učen in pobožen mož biti, kar se iz tega povzame, ker te litanije pobožno in pametno češenje presvete Device v sebi zapopadejo; vse so lepo zverstena prošnja k Bogu po Marii devici.

Nar pred, in pred vsim drugim se v njih oberne prošnja k Bogu, in presveti Trojici, ker trojno-edini Bog je vir, začetnik in delivec vsih milost. Potem se presveta Devica na pomoč kliče nar pred z njenim lastnim imenom, potem z mnogimi imeni zdaj lastnimi zdaj prenesivnimi; vse pa pravi in zdravi nauk, in resnično hvalo presvete Device v sebi zapopade.

Več litanij od mnogih svetnikov je bilo dozdej v katoliški cerkvi zloženih, v bukvalih natisnjenih in na svitlobo danih. Pa vse te je papež Klemen VIII. v letu 1601 overgel, in za naprej vun dati, ali že vun dane v cerkvah ali per sprevodih očitno moliti prepovedal, zunaj litanij, ktere so se v mestu Lavretu na Rimskim h časti presvete Device prepevale. Tedej so bile, za starimi litanijami od vsih svetnikov le litanije Matere božje od cerkve dopuščene in poterjene, zakaj? Zavoljo posebne visokosti in vrednosti Matere božje, zavoljo posebne ljubezni cerkve do nje, zavoljo posebniga varstva in milosti Marije device do cerkve, in de bi verni k veči pobožnosti do nje spodtlujeni bili. Ja de bi verni kristjanje zniram bolj vneti bili, se h presveti Materi zateči, de bi per Bogu za nas prosila, in ob enm tudi od nas češena bila, je papež Sikst V. v letu 1587 za vsako pot, ko se bodo lavretanske litanije s pobožnostjo in skesanim sercam molile, 200 dni odpustikov dodelil, ktere odpustike je papež Benedikt XIII. v letu 1728 poterdil in papež Pij VII. v letu 1817 še na 300 dni razširil, in scer za vedne čase: verh tega tistim, kteri vsak dan te litanije molijo, popolnoma odpustik, vsak zmed peterih nar večih praznikov Matere božje, namreč: Spočetja, rojstva, oznancenja, očiševanja in vnebovzetja Marije dodelil, če se te praznike res zgrevano spovedó, h s. obhajilu perstopijo, in per obiskanji kake cerkve po namenu nar vikšiga pastirja cerkve navadne molitve opravijo.

Zakaj se jim pravi Lavretanske litanije?

Več drugih litanij je bilo od presvete Device Marije že zloženih in natisnjenih, to pričajo molitevске bukvice, ktere so bile pred 200 letmi ali še popred natisnjene. Pa samo tiste so bile pred drugimi od papeža Klementa VIII. dobre imenovane in poterjene, od škofov v svojih cerkvah vpeljane, in na zadnje od vse cerkve edinoglasno sprejete, ktere so se v Lavretanski cerkvi prepevale, in scer 1. zavoljo svetosti kraja, v kterim so se nar pervo peti slišale; ta kraj je pa tista sveta hišica, v kteri je beseda meso postala. Perpovedujejo si namreč od nekdej, in se na verjetne priče tedajnih časov sklicujejo, de je tista hišica, v kteri je presveta družina, Jezus, Marija in Jožef, živela, iz

Nacareta od angelov narpred v Dalmacijo, potem pa na Italijansko prenešena bila. Kraj, kjer je ta sveta hišica obstala, je bila njiva neke gospé iz Racenatenskiga mesta, po imenu Lavreta; to je hišici ime Lavretanska hišica dalo, in od tod imajo tudi litanije ime Lavretanskih litanij. Lavreto je bila nekdej vas, zdaj je pa mesto Rimske Italije v papeževi deželi, v Picenskim okrožji, na bregovih Jadranskiga morja. Papež Sikst V. je timu mestu škofijsko cerkev dal, ktera je sicer majhna, pa vender zavoljo hišice presvete device, ktera v nji stoji, po celim svetu slovita. 2. Vpeljane so bile te Lavretanske litanije tudi zato, ker so zlo umetno zložene, in ob kratkim vso lepo hvale Božje porodnice v sebi zapopadejo.

Kar od te Lavretanske hišice in od njeniga prenesenja pripovedujejo, je to: Tista hiša, v kteri je bila Božja porodnica Marija rojena, izrejena, od velikiga angela Gabriela pozdravljena, in Mati božja imenovana, je bila narpred per Nacarejih v veliki casti. Zakaj po Kristusovim odhodu v nebo so aposteljni to stanovanje zavoljo v njem dopolnjenih skrivnosti častili, ga v hišo molitve preobernili, h časti Božje porodnice posvetili, podobo Križaniga vanjo postavili, in božje skrivnosti praznično v nji obhajali.

Dolgo časa po aposteljnih je ta sveta hiša per kristijanih veliko spoštovanje imela. Od kar se je pa keršanska vera, po dolgim prelivanju kervi, po cesarji Konstantinu Velikim jela po svetu razsirati: je sv. Helena, mati ravno tiga Konstantina, pobožna žena, iz želja, viditi kraje, kjer so stale noge Gospoda, prišla v Palestino. Ko je v Nacaretu hišo angeljskiga pozdravljenja našla, je ondi po pričevanju Nicefora, velik tempelj nad njo izzidala, kamor je potem iz Azije, Afrike in Evrope brez števila veliko ljudi perromalo, viditi kraj, kamor je bil Angel iz nebes prišel, in večno zveličanje, večno življenje in neskončno dobroto ljudem napovedal.

Ta tolikanj častita hiša, stanovanje presvete Device, Božje porodnice je ostala v Nacaretu do leta po Kr. 1291. Tisto leto je bila, potem ko so bili kristijani iz Sirije pregnani, mesto Tripoli razdžano, in se ji spodobna čast ne od domačih ne od unanjih ni več skazovala, od angelov iz svojiga stalisa vzdignjena, čez morje v Dalmacijo prenešena, in na hribcu med Tersatam in Reko postavljena. Ne dosti manj od 4 let potem, ko je na s. Petra stolu sedel papež Bonifaci VIII. je bila ta hiša 10. dan Grudna v letu 1294 na Italijansko premaknjena, in si je na hribu per bregovih Adrias-kiga morja v Picenskim okrožji, blizo mesta Racenati stanoviten sedež izvolila, kjer še zdaj stoji.

Ko se je pa razzvedilo, de je na hribu hiša

obstala, ne z rokami ljudi narejena, temuč z božjim čudežem perpeljana; in sicer hiša, zavoljo rojstva Marije device v nji, zavoljo prihoda velikiga angela in spočetja večne Besede presloveča; so se jeli ljudje narpred čuditi, potem jo častiti. Se prepričati, ali je res, kar se je bilo zgodilo, so izvolili prebivavci mesta 16 zavoljo vere, pobožnosti in veljave znanih mož po vsim Picenškim okrožji, in jih nar pred v Dalmacijo, potem pa v Galilejo pregledat pošljejo. V Dalmaciji narpervo prostor, na katerim je hiša presvete Device stala, z mero, s katero so Lavretansko hišo zmerili, premerijo, in najdejo de sta prostora enako velika. Tudi čas, v katerim je bila hiša Dalmatincam vzeta in Picenam dana, se je stikal. Tudi v Palestini so prostor in stališe odnesene hiše, katero je še v tleh ostalo, premerili, ter Dalmatinski meri in podobi Lavretanske hiše permerli, in našli, de je vse do nohta natanko enako. Domu pridši vse povejo, vsa njih spriča se v pisma zapiše in pred očmi duhovske gosposke podpiše s pričami, de bi clo nihče dvomiti ne mogel, de je to res hiša presvete Device.

Kader je to do dobriga dognano bilo, se je nova gorečnost serc polastila, in od vsih krajev, mest in tergov so do Lavretanske hiše romati jeli, ne le zdravi, tudi bolni in bolehní, če so količkaj mogli, so lezli; če ne, so se pa od drugih kakor si bodi nesti dali, po poti gredé Bogu in Božji porodnici hvalne pesmi prepevali, in Božjo Mater perserčno prosili, naj bi jim varhinja in perporočnica per Bogu bila. — Pravijo tudi, de je nar starji podoba krizaniga Kristusa s to hišo pernesena bila, ktera je v ravno tistih časih zavolj mnogih čudežev slavna bila. — De je to res tista hiša, v kateri je Beseda meso postala, in med nami prebivala, bo z apostoljskimi pismi več papežev, s slavitim čenšenjem celiga sveta, z vednimi čudeži, kateri so se godili, in z mnogimi zadobljenimi nebeškimi gnadamí za gotovo storjeno. Po napravi papeža Inocenca XII. katolška cerkev obletnico prenešenja te svete hiše vsako leto 10. Grudna obhaja, in je lastno mašo in lastne molitve v brevirji za ta god odločila.

(Dalje sledi.)

Roža Limanska.

Že v leta 1586 je v Limi na Amerikanskim roža zrasla, ktera ni strolmela. Bila je med ternje vsajena, in že precej perve leta se je mogla zoper vetrove in viharje hudo vojskovati, de je niso poderli in lepiga cvetja z nje stergali. Reklo se ji je prav za prav Izabela, pa so jo zavoljo njene lepote Rožo imenovali. Ko je nekoliko odrasla, jo je sicer zalilo, čimú de so ji iz zgoli nečimernosti kerstno ime spremenili, in je v molitvi Mater božjo prosila, de bi tega ne terpela. Pa ker ni hotla roža

(prevzetna) biti, je ravno za to le roža ostala. Omenjeno ji je bilo v sercu, de naj bo s tem imenam zadovoljna, in de naj se za naprej Roža svete Marije imenuje. In tako je bilo; popolnoma se je Jezusu in Marii že precej v otročjih letih v službo dala, in je do konca stanovitna ostala. Ni tukej namen njeniga življenja popisovati, ampak le njeno poglavitno čednost zatajevanje same sebe v misel vzeti. Sovražila je prevzetnost in mesno poželjivost, in je vse spreobrnila v orodje pokore, kar bi bilo utegnulo v njeni duši strup pregrehe zasejati. V svojim petim letu si je iz ljubezni do Jezusa lepe lasé skrivaj odstrigla, de bi je več zavoljo njih ne hvalili. Poznejši leta, kedar ji je bilo med ljudi iti, si je obraz in roke s skorjo in praham nekakiga indijanskiga poproviga drevesa dergnila, kateri je živost obličja vjedal, ker se je bala, de bi ne bila s svojim snažnim obrazom komu v spodtiklje. Svojo lastno voljo je imela popolnoma v oblasti; starsim je bila v naj manjših rečéh do čistiga pokorna, in vsakteri se je zavzemal nad njeno ubogljivostjo in poterpežljivostjo, ktera se je pri vsaki perložnosti skazovala. V visoki stopnji je imela dar molitve. Naj je počela, kar koli si bodi, serce je moglo pri Bogu biti. V molitvi se ni dala begati; bila je, kakor de bi nič ne vidila in nič ne slišala. Velikrat so jo vidili v cerkvi napolnjeni z ljudmi kje blizo velikiga altarja po cele dolge ure klečati, de se kar ganila ni, ni nikogar memo gredočiga vidila, in noben še tako nagel šum je ni mogel zmotiti. Zbrana molitev in goreča ljubezin ste ji pridobile več posebnih gnad. Petnajst let je bila skušana s steklenim preganjanjem in znotranjim terpljenjem. Dolga bolezin ji je bila pomočnik veči popolnamasti. „Gospod!“ — je večkrat klicala — „pomnoži moje terpljenje, pa pomnoži ob enim tudi svojo ljubezin v mojim sercu“. Umerla je v letu 1617. Naj višji stanovi Limonskiga mesta so si v čast šteli, de so jo verstivši se k grobu nesli. Več na njo prošnjo storjenih čudežev je pri ožstrim preiskovanji od več ko sto prič poterjenih. Klemen X. jo je svetnikam pristel 1671. Praznuje se 30. vel. Serpana.

—n.

Konjar Hejtmanek.

(Dalje.)

Poslednjič ni mogel Hitmanek celo nobene službe več opravljati, težko se je prekidal iz eniga mesta do družiga, in če je hotel začeti kej pripovedovati, mu je sape zmankovalo, in kašelj ga je hotel zadušiti. Njegovi nekdanji tovarši so ga preigrali, vsi prijatli in častljiveci so ga opustili. Že jim ni mogel v ničimur več streči, in njegovestiske in nadložnosti so se jim merzile. Pri kupčii jim celo nič več ni mogel pomagati, toraj so iskali pri vsaki

perložnosti ga na celama odbiti. Kdor mu je kej pomolil, mu je dal iz usmiljenja, le pri likofih se je še vselej prederzno z družimi napojil. Pa tudi tukaj ni več bil rohovž besede, temuč kje pri strani je pokašloval. Navadno je po vaséh lazil in za kone popraševal, ne kje zato, de bi jih kupil, ampak de je imel uzrok v hišo priti, in se z domačimi najesti. Obleka njegova je bila že zlo obnošena, visoke škornice so čevljarja klicale, rujave irhaste hlače so imele na kolenih suknene zaplate, rumena haljina ali pruštof brez gumb, manšestrov napersnik ves odergnjen, in široki klobuk je imel pokvečeno štulo in polomljene okraje. In kakor koli revin je bil njegov zunanji pogled, je bil vender njegov znotranji stan še veliko revniši. Veljal je sicer pred ljudmi kakor de bi se bil nekaj spametoval in poboljšal, v resnici pa vender ni jenjal biti nasprotnik svete vere in zlasti sovražnik spovedi.

Ta čas, ko se je Hitmanku hudo godilo, je nekterikrat svojo ženo in svojo hči obiskal, pogledat, če bi bilo moč od nju kake podpore upati. Ker je vidil, de se jima slabši godi, ko njemu, rajši k njima ni zahajal, razun, če mu je bilo nove srajce treba. Ni bilo jima težko, mu poslednji kos platna dati, in za njega srajco sošiti in šivati; zdelo se jima je to dolžnost. Radi bi bile še enkrat toliko delale, ko bi bil le hotel ž njima živeti. Njemu pa se njuno presno ali vsednje življenje ni prileglo, toraj ni nobenkrat dolgo doma bil. Če ste mu le začele od Boga in od spovedi kej govoriti, jo je kar proč potegnul. Življenje bi bile radi dale za njegovo dušo, vsako ananje bi jima lahko bilo, de bi le njega bile mogle k poboljšanju napraviti. Svojo revšino ste poterpežljivo prenašale, še želele niste, de bi se jima boljši godilo; in vse terpljenje ste sprejemale brez pritožbá in brez žalovanja iz roke Gospodove. Pobožna Marina je velikrat rekla: „O Bog! pošlji nama, kar imaš narhujsiga, radi preterpive in nočeve za to nič zasluženja, samo moža obvari večne smerti“. Bog je njeno željo vslišal, in je k mnogim nadlogam še novo pridjal.

Stara mati je od veliciga truda in vedne skerblijivosti obnemogla, in desiravno se je veliko tednov branila, jo je vender poslednjič slabost užugala, in mogla se je vleči. Mislila je ubožica, de čez kaki dan bolezin prejde, in de zopet k delu pojde. Pa bilo je čem dalje tim hujsi, in pretekkel je teden in mesic, in le nič se ni hotlo zboljšati. Franca hči je mogla zdaj za dve delati, in ob enim materi streči. Ker je imela delo na polji, jo je z vsim potrebnim previdila, prejden jo je samo doma pustila. Drugi čas je predla ali pa šivala pri njeni postelji, in ob enim ž njo molila, kaj spodbudljiviga govorila, in če je utegnula, tudi kej brala. Ker ni imela časa ji veliko brati, je velikrat vzela bukve, zlasti

„nasledovanje Kristusovo Tomaža Kempčana“, ji je hitro dve, tri verstice napol glasno poseptala iz njih, in potlej hitro zopet šla po svojih opravilih, mati pa je to potlej premišljevala, kar je slišala. Včasí jo je pa tako hudo imelo, de je ni smela po cele dni nič zapustiti. Nekolikrat celo v nedeljo ni mogla v cerkev iti, ker ni mogla nikakor do konca slabe mater popustiti same. Skerbljivost in trud za mater jo je zadrževalo, de ni mogla družih svojih del opravljati, desiravno si zavoljo velike pridnosti skorej nič počitka dala ni. Per vsim tem bi ji vender ne bilo moč matere in sebe preživiti, ko bi ji brat Šimen ne bil zvesto pomagal. Imel je sicer sam seboj dosti opraviti, de je per svojim domu obvisel; ker dolgovi in davki, slabi pridelki in veliki stroški mu niso dali, de bi se bil kej opomogel. Vender je bil hvaležin sin, in ni zatajil svoje matere, ampak je rodovoljen na pomoč pristopil s tem, kar je premogel. Janez je pa služil pri po-grajskim za kočijaža. On je bil pripraven za to službo, in se mu je še bolj dobro godilo. Tudi je mater mislil, je perpeljal iz mesta zdravnika, in zdravila, ktere so bile zapisane, je sam plačeval za mater.

Materi je ta sinovska ljubezin zlo dobro dela, vender jo je to bolelo, de jim nadležnosti dela. Naj bolj je milovala svojo ljubo Franco, in je večkrat želela umreti, de bi hčeri bilo polajšano. Dobro je namreč vedila, kako se zavoljo nje zataja, čez mero dela, in vsake mnoge težave prenaša. Iz tega je sodila, de bi ji bilo boljši, ko bi bila kje za keršeneo služila; desiravno bi se ji tega ne bilo treba bati, zakaj njena delavnost, bogaboječnost, tiha krotkost in ljubezin k materi je bila mnogim deržinam tako všeč, de bi jo bili radi k hiši za nevesto imeli, če je tudi bila ubožna. Ona pa od tega ni hotla kar besedice slišati, zakaj nič na svetu bi je ne bilo odločilo od njene matere. Bilo je tudi v vasi dosti samopašnih mladenčev, ki so se prederznili bogaboječo deklico zalezovati. Pa en sam nedolžin pogled od nje, ena rezna beseda je bila dovolj, jih s spoštljivostjo navdati, de so se od prederznih besedi varovali, in vsake prešernosti zderžali. Tudi je imela mir pred njimi, ko so jo spoznali, kako je bogaboječa, modra in poštena. Srečna je čista deklica! zakaj z nje sije vrednost in spoštovanje, pred katerim omolkne nesnažni jeziki, in beži nepošteno djanje. Akoravno so se mnogi posmechovali, in rekli, de Franca živi kakor nuna in se pogosto spoveduje; ji vender v sercu niso mogli svojiga spoštovanja odreči. Franca pa se za ogovore tacih ljudi ni kar nič menila. Večkrat je rekla: Kedar malopridneži od mene slabo govoré, se ne ustrašim; ko bi dobro govorili, bi se mogla bati, de sim ne mara kej hudiga storila. Ona je

prav živila, in se je le Boga bala; in če ni iz lastne pameti vedila, kako delati, je per spovedi sveta iskala, in se s prejetjem naj svetejšiga zakramenta pokrepčala.

Franca je imela globoko v serce zapisano zapoved: „Spoštuj očeta in mater!“ na perstavek pa: de boš dolgo živel, in de ti bo dobro na zemlji“, se je še zmisliti sramovala; ker ona ni ljubila mater za plačilo, ampak zavoljo Boga, in zavoljo nje same. Ko je njuno uboštvo naj vikši stopnjo doseglo, je šla na urad, in, bivši polnoletna, je vzdignila svoj očetovski del, ter materi vsiga potrebniga nakupila. Mati je večkrat hčeri očitala, de samo nase celo nič ne misli; pa Franca jo je upokojila, rekši, de bo za njo sam Gospod Bog gotovo skerbel. Vender ne hčerinina zvesta strežljivost, ne pomoč zdravnika ni mogla matere ozdraviti. Tako je oslabela, de je jela želeči, s svetimi zakramenti biti previdena. Ravno se je goreče pripravljala, ko nekiga večera pred hišo voz ostane, s kteriga so vzeli in v izbo pripeljali napol mertviga človeka, v kterim je Marina k svoji veliki žalosti spoznala svojiga moža.

Hitmanek nebore, je s svojim moterim životam tako dolgo po svetu lazil, de ga je slabost premogla in ni mogel z mesta. V neki vasi so ga težave obšle, je jel iz sebe kri metati, in je za selskim skednam obležal. Sosedje so to oznanili županu, župan pa je ukazal napreči beraške kola, in ga v njegovo domačijo odpeljati. Bali so se namreč, de bi utegnil živ ali mertev občini ali srenji nadležin biti, toraj so ga svoj pot preč odpravili. Pretresovanje na vozu pa mu je še hujši storilo, toraj je v tako silno revnim stanu k ženi bil priremzan. Franca hči mu je pustila svojo posteljo, in je sama bila voljna na goli klopi prenočiti. Marina je v svojim sercu imela terdno vero v previdnost božjo, ker ji je ona moža, morebiti v poslednjih trenutkih življenja, se vč de iz modriga namena še poslala. To jo je nekako spodbudilo, de se je še z enkrat veči pridnostjo pripravljala k prejetju sv. zakramentov, in desiravno je bila do moža zlo prijazna in radovoljna, vender tačas ni nanj nič porajtala, kadar je svoje molitve s Francino pomočjo glasno molila.

Peter je že drugi dan po svojim prihodu prišel k zavednosti, pa bil je tako slab, de ni mogel iz postelje vstati, in je mogel naslednje dni ležati. Govoril je le malo, in ko ste ženski molile, je zamisljen v eno mesto gledal, in potem se je nepokojno z ene strani na drugo obračal. Bilo je nad njim viditi, de so ga ti pobožni in verni zdihljeji žene nekako neljubo spekali. Vender ni nič rekel, zakaj sveto premišljevanje in globoka bogaboječnost blazih Gospodovih služabnic ga je napolnila z

nekakim strahom in spoštovanjem do nju dveh, vest se je sprožila, in mu začela rukati njegovo razujzdano dušo. Francina ljubezin pa, skerblijnost za njega in radovoljnost k vsaki postrežbi, kakorsna koli mu je bila po dnevi ali po noči potrebna, ste omečile njegovo oterpnjenost, in mu odperle serce za blažniši čutilo. Ko ga je Marina opomnila, kako sta nekda v lepi prijaznosti živila, ko sta vkupej Bogu služila, kako je tudi za njega molila itd., tadaj se ni mogel ubraniti sam per sebi spoznati, de njegova žena je vender le spoštljiva, in boljši, kakor on — brezbožni grešnik.

Marina je svoj pot hirala, in že ni hotla več odkladati poslati po duhovna. Franca je vse pripravila, in zlasti je malo mizico ozališala kakor oltarčik. Ali po noči je tudi očetu hujši pritegnilo, in herkanje kervi se je ponovilo. Hči je urno poklicala zdravnika. Zdravnik je leke zapisal, in naročil, de naj nekoliko dni pokojno leži v postelji. Sicer pa je rekel, de še ni ravno poslednja nevarnost.

Zjutrej pride z naj svetejši Svetostjo duhoven, zvonček je pel, in ljudstvo se je zbralo v stanico k Marini. Duhoven pride, položi Telo Gospodovo na mizo, pokropi hišo z blagoslovljeno vodó, in k spodbudovanju vsih pričujočih glasno pomoli pred sv. Zakramentam. Na to so mogli drugi odstopiti, Franca pa je spodobno duhovna opomnila, de očetu ni moč postelje zapustiti. Duhoven k nje mu stopi, in ga priljudno nagovori, de naj ta čas na glas moli, ker se bo njegova žena spovedovala. Peter je kakor zamračen gledal za duhovnam, ki je šel k ženi, in ko je vidil, de nad njo križ dela ji davajoč blagoslov za spoved, ni mogel nasprotovati, in je začel s tresočim glasam moliti: „Oče naš“, pa „Češena si Marija“, pa „Verujem v Boga očeta“, pa „deset božjih zapoved“, pa „naj bo priporočena angelčku varhu“, pa „češena si Kraljica“; molil je te molitve v drugič, tretjič, in je vselej še ktero pridjal, ktera mu je iz starih časov v misel prišla. In glej, ledova skorja se mu je začela s serca majiti, oko je solzilo, in je prevdarjal in ob enim občutil, kar so v molitvi usta izgovarjale. Že se mu je milo storilo nad svojim revnim dušnim stanam, in globoko v serce ginjen, je že komaj zajel glas, de je izgovoril še besede: „Sveta Marija, mati Božja! prosi za nas grešnike, zdaj in ob naši smertni uri — Amen“, ko je duhoven odvezo dajal skesani ženi, potlej je pozvončkal, ter začel molitve moliti vpricho veliko ljudi, ki so poprej zunaj za bolno molili, zde pa so bili zopet v stanico peršli. Duri so ostale odperle, in znotraj, in na pragu, in zunaj je bilo viditi polno ljudi, moških, ženskih in otrok, kteri so klečali in molili.

(Dalje sledi.)

Versta Lavantinskih škofov z oziram v Solnograške nadškofe.

Spisal Peter Hieinger.

Mesto, kjer imajo Lavantinski škofje od kdaj sem svoj sedež, se imenuje po cerkvi s. Andreju posvečeni, ktera ima pred ko ne svoj začetik od s. Modesta, aposteljna Gorotancov, krog srede osmiga stoletja. Zraven cerkve je, po starih pismih soditi, od kdaj grad bil, kterimu se je Lavant ali Lavent reklo, od kteriga se škofija še dandanašnji Lavantinska kliče *). Ali je na tem kraji že v starih časih ktero mesto stalo, se ne da spričati; zdanje mesto pa je izrastlo iz hiš, ktere so se časama krog cerkve s. Andreja zbrale. Ta cerkev je bila s svojimi prihodki vred zgodej lastina Solnograških nadškofov, kakor je viditi iz darilnih pisem cesarja Arnulfa od l. 888 in 890. Tudi je kmalo imela lastniga duhovna, in se je farna cerkev štela, dokler ni l. 1212 v korarsko in l. 1228 v škofsko cerkev povišana bila.

L. 1223 je namreč Solnograški nadškof Eberhard II. s Sekovskim škofom Karlom na Koroško prišel, namenjen vso svojo škofijo obiskati, tukej je našel pa silno težavne in nevarne pota, zastran kterih ni bilo lahko mogoče do vsih cerkev priti. Na svojim potovanji je prišel tudi k cerkvi s. Andreja v Lavantinski dolini, kjer so se ravno takrat posebne znamenja kazale nad svetinjami častitih marternikov ss. Vida in Modesta, ki so bile tisti čas ondi hranjene. Tu se je v skerbni za svojo čedo vnetim škofu misel obudila, tudi tukej škofijo postaviti, kakor jo je bil že popred v Sekovim. Tedaj je on svoj namen pred papeža Honorija II. prinesel, ter ga za dovoljenje prosil, kteriga mu je tudi papež Inocenci III. l. 1225 dodelil, ker Honori III. je bil vmes umrl. Samo de je papež posebno duhovno komisijo odločil, potrebnost in zadostne prihodke nove škofije razsoditi. Potem je nadškof Eberhard II. novo škofijo vstavil s pismam, ki ga je 10. Velikotravna 1228 v Solnogradu napravil, s temi pristavki, de škofa Lavantinskiga voliti in postaviti pravica ostane Solnograškim nadškofam, de ima tem škof zvestobo in vdanost priseči, in se nima v reči Solnograške nadškofije vtikati, in de pravice Solnograških in Lavantinskih korarjev nepremaknjene ostanejo. Meje nove škofije pa so bile s posebnim pismam, ki ga je Eberhard II. l. 1244 v Brezjah dal, zaznamovane in odločene, ter so le malo fará pa na dolgim v Koroški in Štajerski strani obsegle; namreč: per s. Andreji in v Labudu (Lavamünd) s svojimi podružnicami in v Trajbergu (Unterdrauburg)

*) Glej: „Reihe der Bischöfe von Lavant“ von K. Tangl, str. 61.

na Gorotanskim: na Štajerskim pa cerkve v Remšniku (nad Marenbergam) in per s. Florijanu (Gross-St. Florian) in pa podružnice per s. Petru poleg Lipnegore (Lindenberg), per s. Martinu v Sulmski dolini, in v Sussencellen ali Sussentellen (morebiti Sausal). Nar bližne cerkve krog s. Andreja v Lavantinski dolini tedaj pa niso bile k novi škofii pristete, temuč čez tiste in druge cerkve v spodnjim Gorotanu s Celjovcam vred so Lavantiski škofje saj od petnajstiga stoletja sem, le kakor viši namestniki Solnograških nadškofov duhovno oblast imeli. Te meje Lavantinske škofije so ostale do leta 1786, kadar so bile škofije v teh stranah v drugi red djane; takrat je ta škofija zdanjo okrajno pridobila, ker ji je po naredbi cesarja Jožefa II. in privoljenji papeža Pija VI. celi poprejšnji Velkovški in Celjski okrog priložen bil. Le Motniška fara na Krajnskim je bila l. 1833 k Ljubljanski škofii oddana.

V prihodke Lavantinskih škofov je nadškof Eberhard II. odločil 300 mark srebra (ena marka srebra je kdaj vergla 3 goldinarje, in tudi včasih več), ktere so imeli od Lavantinske grajsine nad Brezjami dobivati. Pozneji je prišla še Tvimberška in Turnska grajsina zraven, pa prihodki so le še majhini ostali, dokler ni bila l. 1781 prošnja v Gospejsveti pridana in l. 1786 še druga doklada priveržena.

(Dalje sledi.)

Trikrat sveto.

Izaija, poglavar prerokov, je nekdej vidil nebesa odperte, in v nebesih Boga, kteri je na visokim tronu sedel, njemu ob straneh pa so Serafi trikrat Sveto peli. Ko je mož božji v to prikaznin bil zamaknjen, zleti eden zmed Serafov, vzame z zlatimi klešami živ ogel z oltarja, in se dotakne ž njim prerokovih ust, ga očistiti. Kaj je bil ta živi ogel, ki ga je angel z zlatimi klešicami deržal? Čimu ga ni z rokami nesel? Ali bi ga bil morebiti spekel? — Njega bi spekel ne bil, ker je angel bil. Učeniki razlagajo, de ta živi ogel je bil podoba naj svetejšiga Zakramenta, toraj si ga angel — ves čisti angel tudi s svojimi angeljskimi persti vender ni upal dotakniti, ampak ga je iz posebniga spoštovanja zavoljo velike svetosti zakramenta, kteriga podoba je bil tisti ogel, z zlatimi klešicami nesel; zakaj „s svetostimi se mora sveto ravnati“. — Glejmo tedaj in premišljvajmo, kaj se v naših cerkvah znajde! Nekaj, kar je toliko svetost, de se angel iz veliciga spoštovanja še njene sence ni upal z angelskimi persti dotakniti. — Spomniti je se, de je mašnikam tako rekoč veči oblast dana, kakor angelam, ker mašnik s štirimi persti povzdigne Tistiga, kteri s tremi persti ves svet derži. (Iz. 40, 12.) Štermite nebesa, ker je Bog tako oblast ljudem dal! (Mat. 9, 8.)

Razgled po kersanskim svetu.

Jeruzalem. Zmiram veči znamenja se kažejo, de morebiti res ni tako sila deleč čas, ko bo Bog nejevernike in zmotene poklical k luči svete vere. Med tem ko prenasiteni Evropejci, kateri ne vedo koga imajo, sveto vero zaničujejo in duhovne prezirajo, morijo in v pregnanstvo sujejo, se iz drugih delov sveta velikrat zlo vesele reči slišijo. Iz Amerike se v vsakim pismu, bi djal, kolikor jih pride od ondod, bere od novih cerkvá, novih šol, kloštrov itd. zlasti pa od novih katolčanov, katerih število od leta do leta nezmerno rase. In kakor ondi katolski duh rase, tako v Evropi poginjuje; ali ni to znamenje, de se sv. vero tje čez morje prese-ljuje? Kdo vé, če ne pride čas, de bodo Evropejci iz Amerike verske pomoči potrebovali, kamor jo zdaj se hvala Bogu! — sami pošiljajo? Ali ni tako z Azijo in Evropo? Iz Azije nam je nekđaj luč prisjala; in zdaj jo že morajo Evropejci Azijancem prizigati. In vidi se, de njih trud ni zastoj. Novi od sv. Očeta v Jeruzalem poslani patrijarh je bil od Turkov tako priljudno sprejet, de bi se od Ev-ropejcev ne bilo kej več nadjati. Ko se pripelje do pomorskiga mesta Jope ali Jafa, so ga že čakali, zraven evropejskih poslancov in ondašnjiga ljudstva, tudi od Jeruzalemskiga pašeta *) poslani turški sporočniki, ga pozdraviti, in so imeli seboj oddelik vojaštva in konje za patrijarha. V Jeruzalem ga je peljala procesija (obhod), s križem spredej, od mestnih vrat v cerkev svetiga Odrešenika, lom-barde (štuki) so pokale na povelje pašata, in nez-merna množica Turkov, in drugih nekatolčanov, tudi Judov je bilo v naj lepšim redu in miru pričuj-ojih. Vsa slovesnost je minula brez vsake naj manjši pomote. To je bilo prvi pot, de je katolski obhod, od turške vojašine spremljen in varovan, svobodno in brez pomote skoz Jeruzalemske ulice šel. J.

Turško. Ni davno, kar je Sultan katolčana g. Karabet-Celebi, ki je že pred bil blagajnik (Schatzmeister) pri cesarici, povzdignil v čast pašata treh žimnic **, in mu je tudi dovolil, si telesno in častno stražo in vse strežništvo zmed katolčanov izvoliti.

Kaj poré Bogomila (Filoteja) od Jezuitov?
— Eden in dvajseteri laški Jezuit, ki so v začetku lanskiga leta šli iz Angleškiga, ter se v tovarstvo (Collegium) Georgetown podali, so se na svojim popotvanji ondi tje le en dan v Novim Jorku

*) Paša (iz Perzijanskiga „pa“ noga, in „šah“ kralj, tedaj, nožni kralj, kraljev prinožnik, podpornik ali pomočnik) je častno imé turških namestnikov, in vsih visocih deželakih (politiških), in vojaških častnikov.

***) Žimnica (Rossschweif) je pri Turkih častljivo poslavljenje, in znamenje visoke časti ali službe. Je pa žimnica taka le: Na drogu ali sulici je nataknjen pozlačen ali pa posrebernen mescov krajic ali polome-sec, in od njega eden ali več narodno belih, konjskih repov še z družimi žimnatimi pletenijami vred doli visi. Neki turški vojvoda, ko je bil bandero zgubil, se je namesto njega konjskiga repa poslužil; to je bil začetik žimnice. Car ima 7 žimnic, prvi pečavnik 5, pašeti jih imajo po 3, 2 ali eniga, kakor je njih stopnja in čast. J.

mudili. Ko je zapovedništvo Novojoške-Filadelfijske železnice zvedilo, de so ti možjé Jezuiti, zgolj učeni iz svoje domačije pregnani ljudjé, jih je vzelo v vozove perviga reda zastoj, de siravno tega niso prosili. — Tako časti in prejemlje Amerika možjé, ktere Evropa preklinja in preganja! — sram te bodi, Evropa!

Nemško. Ker zveza ali enota nemških katolčanov zavoljo oblege ni mogla na Dunaji imeti svojiga zbora, ga je v Rezin (Regensburg) na Parsko prestavilo.

Tihe misli na pokopališi v god vsih svetnikov zvečer.

Ustavi človek se popotni,
Ki mem neskerbin greš naprej,
Ozri na kraj se ta tihotni,
Kaj tukaj se godi poglej.

Postopi noter in pomudi
Se tukaj le nekoliko;
Pomisli, — zjokaj in začudi
Se nad sveta minljivostjo.

Glej kaj vmerjočiga je roda
Lepota, sreča, blagostan! — —
Trohno ba njega je osoda
In dom zacasni grob strašan.

Je bil mladenčik bistre glave
Raskočin, čverst, omikan, živ,
Ko rosa mlad, lepe postave
Usimu svetu ljubeznjiv;

V mladosti blage prvim cvetu
Je upal še veselih dni; —
Pa s smertjo zrajtal je na svetu,
Zdaj tukaj zakopan leži. — —

Je b'la nečimerna deklica
Nališpana ko Rožni cvet,
Veselje njeno, zale lica,
Nje bog edini bil je svet;

Neskerbno je v en dan živela
Na smert kar mislila še ni;
Pa prišla je, ji dni odštela,
Zdaj tukaj gnjije, červovi. —

So b'li bogati, b'li veljaki,
Se vse jim je uklanjalo;
Pa zdaj beračem so enaki,
Jih červi ž njimi bratijo.

Nad revežem tukaj ne vpije
Več bogatin, ga ne roti;
Oba zdaj ena streha krije,
Pa v miru rad pri njem leži.

Pokojno tukaj vse počiva,
Zadosti vsiga vsak ima,
Tu mir pozemeljski prebiva. —
Popotnik! tukaj si doma.

Popotuj tedaj v pokoji
Serčno Gospodov pot naprej,
Dokler te spet po kratki hoji
Sprejme ta sveti, tihi kraj.

Tu bo prenočiliše tvoje,
Terpelo bo le majhin čas; —
Glej! tromba angelska zapoje,
Ki večno bo zbudila nas.

In prerajeni bomo vstali
V domovje Jagnjetovo šli,
Mu večno pesem prepevali
Nebeške slave in časti.

Vitoški.